

Dr. Öğr. Üyesi İsmail SÖYLEMEZ

*İnönü Üniversitesi
Yabancı Diller Yüksekokulu
Farsça Birimi
Malatya/TÜRKİYE
ismail.soylemez@inonu.edu.tr
ORCID *

KİTÂBİYÂT / BOOK REVIEW

Eser: SENÂÎ DİVANI

Makale Türü: Kitap Tanıtım ve Değerlendirme	Article Information: Book Review
Yükleme Tarihi: 13.11.2021	Received Date: 13.11.2021
Kabul Tarihi: 12.04.2022	Accepted Date: 12.04.2022
Yayımlanma Tarihi: 30.04.2022	Date Published: 30.04.2022

İntihal / Plagiarism

Bu makale **turnitin** programında taranmıştır.
This article was checked by **turnitin**.

Atıf/Citation

Söylemez, İsmail, "Senâî Divanı", (Kitap Tanıtımı ve Değerlendirme) *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal Of Academic Literature]*, Yıl 8, Sayı 16, Bahar 2022, s. 492-496.

Söylemez, İsmail, "Senai Divanı", (Book Review) *Hikmet-Journal of Academic Literature*, Year 8, Volume 16, Spring 2022, p. 492-496.

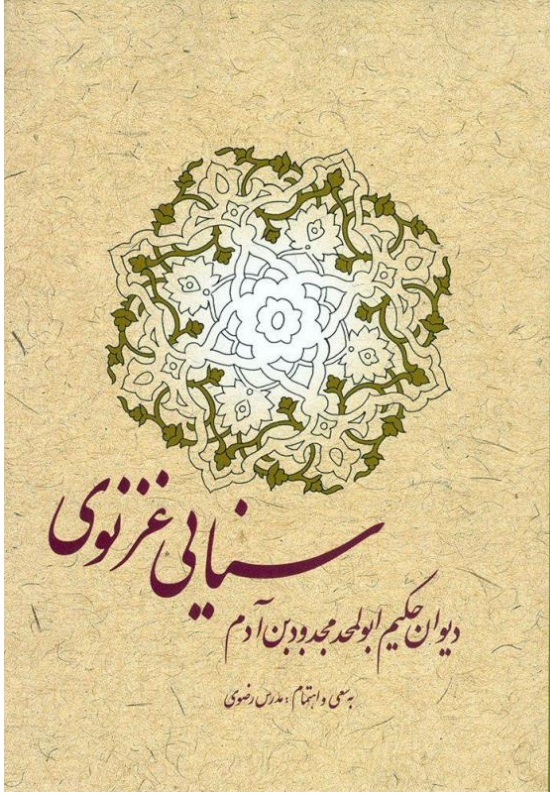

10.28981/hikmet.1022977

Dr. Öğr. Üyesi İsmail SÖYLEMEZ

KİTÂBİYÂT/BOOK REVIEW

SENÂÎ DÎVÂNİ

Hekim Senâî-yi Gaznevi

Senâî, Gazne’de 1071-72’de dünyaya geldi. Soylu bir aileye mensup olup iyi bir eğitim görmüştür. Gençliğinde Farsça ve Arapça yazan şairleri okumuştur. Senâî, şairliğinin başında, kendi dönemindeki birçok şair gibi padişahlara, emirlere ve ileri gelenlere methiyeler söylemiş ve onlardan bağış ve hediyeler almıştır. Ancak tasavvuf yolunu tuttuktan sonra kendine özgü üslubunu oluşturmuş, sade, akıcı ve mükemmel bir dille eserlerini yazmıştır. Fars şiir üslubunun değişip yenilenmesinde çok etkili olmuştur. Şiirlerinde iki ayrı üslup ve düşünce hakimdir. Şeyh Ebu Yusuf-i Hemedani’nin hizmetinde bulunmuş ve ondan dersler almıştır. Hayatının sonlarını Gazne’de uzlette geçirmiş ve orada vefat etmiştir. Mekke, Belh,

Serahs, Herat, Nişabur gibi birçok şehri gezmiş ve şeyhlerle tanışmıştır. Söylemiş olduğu kaside, gazel ve diğer şiirlerinin birçoğu bizzat bu uzun seyahatlerin ürünüdür.

Senâî, medhiyelerinde kendisinden önceki dönemde eser veren Menuçihri, Ferruhi ve özellikle de Mesud-i Sad-i Selman gibi Sebk-i Horasani şairlerinin etkisinde kaldı.

İran’ın ilk mutasavvıf şairi sayılan Senâî’nin kendisinden sonra gelen Attar, Sadi-yi Şirazi, Nizami-i Gencevi, Hakani-i Şirvani, Evhadüddin Meragi ve Mevlâna gibi şairlerin üzerinde büyük etkileri olmuştur. Emir Hüsrev- Dihlevi ve

Abdurrahman-ı Cami de Senâî'nin bazı şiirlerine nazire yazmışlardır (Savi, 2009: 503).

Senâî'nin birçok eseri vardır. Bunlar, gazel, kaside, terci', musammat, kıta ve rubailerin yer aldığı Divan'ın yanında *Hadikatu'l-hakika*, *Tariku't-tahkik*, *Seyru'l-'ibad ile'l-Mead*, *Karname-i Belh*, *Aklname*, *Işkname*, *Tahrimetu'l-kalem* ve *Tecrübetu'l-ilim* mesnevileri ile *Risale-i Mukaddime-i Nesri*'dir (Savi, 2009: 502; Degirmençay, 2013: 251).

Senai'nin Divanı

Senâî'nin, medih, zühdiyat, gazeliyat, kalenderiyat, rubaiyat ve mukatta'attan oluşan *Dîvân*'ı elde mevcut olup birkaç kez basılmıştır. Senâî'nin kendi *Dîvân*'na yazmış olduğu giriş ve ondan geriye kalmış olan birkaç mektup, onun nesirde de güçlü biri olduğunu göstermektedir. *Dîvân*'ı on üç bin beytin üzerindedir. *Dîvân*'ı dışında kendisinden birkaç mesnevisi vardır.

Divanda yer alan şiirlerin tertibi ve muhtevasında görülen farklılıkların Senâî'nin divanı son şeklini almadan ölmesi ve ardından dostları ve talebeleri tarafından eksikleri tamamlanarak düzenlemesiyle ilgili olduğu düşünülmektedir.

Hekim Senâî'nin *Divanının* yazmaları arasında yer alan 1002 hk. tarihli İran Milli Kütüphanesi nüshası eksiksiz bir nüshadır. Ancak kütüphanenin 1365 yılında yayımlanan fihristinde bu yazma tanıtılmamıştır ve Rezevi bu yazmanın varlığından habersizdi. Zira bu yazmada mevcut görülen 26 gazel Rezevi'nin çalışmasında yer almamıştır (Penderi, 1385: 157).

Senâî Divanı'nın yazmalarından şu dört tanesi tanınmıştır:

1. Kabil Müzesi nüshası, tahminen hk. altıncı yüzyıla aittir.
2. İstanbul Bayezid Veliyeddin Kütüphanesi nüshası, h. 684 tarihli.
3. İran Milli Kütüphanesi nüshası, tahminen yedinci asırdan kalmadır.
4. Melik Kütüphanesi nüshası, tahminen sekizinci asrın ilk dönemlerine aittir.

Sekizinci yüzyıldan on birinci yüzyıla kadar Senâî'nin *Divanı*'na ait bir nüsha bulunmamıştır. Ama on birinci asrın ilk dönemine tarihlenen dört nüsha bulunmuştur.

1. İran Milli Kütüphanesi nüshası: h. 1002 tarihli.
2. Tahran Merkez Kütüphanesi nüshası: h. 1003 tarihli.
3. İndia Ofis (Divan-i Hind) Kütüphanesi nüshası, h. 1006 tarihli.
4. Lahor Habib Genc Kütüphanesi nüshası, h. 1013 tarihli.

Ayrıca, Haydarabad Osmaniye kütüphanesindeki tarihsiz nüsha da bunlar arasında sayılabilir (Penderi, 1385: 157).

Senâî'nin *Divanı* Müderris Rezevi tarafından 1320 h. Tahran'da neşredilmiştir. Bu neşirde 13.346 beyit yer almaktadır.

Senâî'nin *Divanı*, daha sonra anılan nüshalar üzerinde çalışılarak birçok kez tashih edilmiş ve çeşitli yayınevleri tarafından basılmıştır. Ancak en muteber nüsha olarak Moderris-i Rezevi tarafından tahsis edilip Divan-ı Hekim Ebu'l-Mec mecdud b. Adem-i Senâî-yi Gaznevi adıyla hş. 1341'de Tahran'da neşredilen divan esas alınmıştır. Bu çalışmalardan bazıları birkaç kez basılmıştır.

Moderris-i Rezevi'nin yayımladığı Senâî'nin *Divanında* mevcut olan manzumeler, 312 kaside, 2 terci-i bend, 4 terki-i bend, 2 musammat, 408 gazel ve 176 kıta şeklindedir (Degirmençay, 2013: 251).

Divan'ın elimizde bulunan nüshası da Dr. Alimohammed Sabiri, Rokiye Teymuri ve Ruhullah Mohammedi tarafından yayıma hazırlanmış, 493 sayfadan oluşan ve hş. 1390 tarihinde *İntişarat-i Moelif* tarafından Tahran'da basılmış bir nüshadır.

Divan *Dibace-i Hekim* ile başlar. Altı sayfalık bu *Dibaceden* sonra *Kesaid* kısmı gelmektedir. *În tovhid be hezret-i ğezneyn gofte şod* başlıklı kasideyle 17. sayfadan itibaren başlayan bu bölüm 231. sayfaya kadar devam 214 sayfalık bir bölüm olup 204 kaside içermektedir.

Ğezeliyat bölümü, *Kasaid* bölümünden sonra 231. sayfada başlamaktadır. 329 adet gazelin yer aldığı 134 sayfalık bu bölüm 365. sayfada sona ermektedir.

Rubaiyat bölümü 366. sayfadan itibaren başlamakta ve 417. sayfada sona ermektedir. Rubaiyat bölümünde 420 adet rubai bulunmaktadır.

Terki-i bend, *Terci-i bend* ve *Musammatların* yer aldığı bu bölüm 419. sayfadan başlamaktadır. 445. sayfaya kadar devam eden bu bölüm 26 sayfadan oluşmaktadır ve 57 manzume içermektedir.

Kıtalar ve kısa kasidelerden oluşan bu bölüm 446. sayfadan itibaren başlamakta olup 492. sayfada son bulmaktadır. 46 sayfalık bu bölümde 203 adet manzume yer almaktadır.

Senâî'nin *Divanı*'nda doğrudan bazı önemli isimler için yazılmış medhiyelerin yanı sıra irfani konuları içeren kasideler de dikkat çekmektedir. Gerek kasidelerinde ve gerekse de gazellerinde kendisiyle tartışmaya giren bazı şahıslara verilen cevaplar ve kendisine verilmiş cevaplar da görülmektedir. Ehl-i hak hakkındaki çok sayıda manzume de dikkat çekmektedir. Hz. Peygamber hakkında yazdığı naatlar da *Divan*'da dikkat çeken başlıklardandır. Medhiyeler arasında en göze çarpan ve kendisine en çok medhiye yazılan isim Behram Şah'tır. Emir Muizzi, Nizami, Mesud-i Sad-i Selman gibi şairler hakkında yazılmış medhiyeler de dikkat çekicidir.

Senâî, 337 manzumesinde Remel bahrini, 272 manzumesinde Hezec bahrini, 122 manzumesinde Hafif bahrini, 60 manzumesinde Muzari bahrini, 34 manzumede Müctes bahrini, 24 manzumede Münserih bahrini, 19 manzumede Seri' bahrini, 18 manzumede Mütekarib bahrini, 16 manzumede Recez bahrini, 2 manzumede Karib bahrini kullanmıştır (Degirmençay, 2013: 251).

Kaynakça

- Degirmençay, Veyis. (2013), “Senâî’nin Divan’ında Vezin Türleri”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S 26, s. 251-256.
- Ėeznevi, Senâî. (1390), *Divan*, Haz. Dr. Alimohammed Sabiri, Rokiye Teymuri ve Ruhullah Mohammedi, İntişarat-i Moelif, Tahran.
- Penderi, Yedollah Celali. (1385), “Noshe-i Cami’ ez Divan-i Hekim Senayi-yi Ėeznevi”, *Ayine-yi Miras*, S.2-3.
- Savi, Saime İnal. (2009), “Senâî”, *DİA*, C 36, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

